ION BURUIANĂ

Institutul de Filologie
(Chişinău)

UN ETNOLOG ÎNCĂ NEAPRECIAT LA JUSTA LUI VALOARE
(Scurt bilanţ şi câteva reflecţii la încheierea unei cariere ştiinţifice)

Abstract. The article is a review that gives an overall assessment of the half a century scientific activity of the well-known ethnologist Andrei Hancu – an outstanding specialist in the history and theory of Romanian folk from Bessarabia at the end of his researching career.

Keywords: Gh. Bogaci, A. Zasciuc, N. Mohov, V. Stati, I. D. Ciobanu, V. Zelenciuc, I. Mironenco, I. Druța, ethnogenesis, forgery, truth, theories, concepts, ballad, rituals, diligence, honesty, professionalism, contribution, etc.

Deşi despre cunoscutul etnolog Andrei Hâncu – specialist de seamă în istoria şi teoria creaţiei populare – s-a mai scris cu anumite ocazii, mai ales la împlinirea unor vârste „rotunde”, pentru o apreciere de ansamblu, obiectivă şi corectă a realizărilor Domniei Sale e neapărat nevoie de completări, precizări, puneri de accente, evaluări şi reevaluări.

Amintim că cercetătorul s-a născut la 3 iulie 1929 în comuna Mateuţi, plasa Rezina, judeţul Orhei, a absolvit Facultatea de istorie şi filologie a USM (1957) şi aspirantura la Institutul de Limbă şi Literatură al AŞM, după care a activat la această instituţie timp de jumătate de secol.

Temele care l-au preocupat îndeosebi şi la care a muncit cu dăruire şi pasiune pe parcursul anilor au fost:

1. Geneza riturilor şi formelor lor etnofolclorice;
2. Poezia obiceiurilor de familie;
3. Balada populară;
4. Istoria folcloristicii;
5. Problemele de teorie a creaţiei populare ş.a.

Dr. A. Hâncu este autor al monografiilor „Balada populară „Miorița” (1967), „Eposul baladic la moldoveni” (1977), „Poezia ritualurilor de familie” (1981), „Genurile şi speciile folclorului românesc” (2003), al culegerii de studii şi articole „Probleme de geneză a creaţiei poetice populare moldoveneşti” (1991), alcătuitor a două volume din seria „Creaţia populară moldovenească” – „Balada” (1976) şi „Folclorul obiceiurilor de familie” (1979), a două culegeri din seria „Mărgăritare” – „Soarele şi Luna. Balade” (1981) şi „Toma Alimoş. Cântece epico-eroice” (1983).

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

Domnia Sa e coalcătuitor a opt volume de folclor moldovenesc editat pe zone („Folclor din părţile codrilor” (1973), „Folclor din Bugeac” (1982), „Folclor din nordul Moldovei” (1983), „Folclor din stepa Bălţilor” (1986), „Folclor din câmpia Sorocii” (1989), „Folclor din Ţara fagilor” (1993), „Cât îi Maramureşul…” (1993), „Folclor de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului”, vol. II (2009), a trei culegeri din seria „Biblioteca şcolarului” – „Legende şi cântece bătrâneşti” (în colaborare, 1988), „Dicţionar de proverbe şi zicători româneşti” (în colaborare, 2001, 2003), „Cântece bătrâneşti ale românilor. Cântece istorice” (în colaborare, 2002, 2003). Ultimele două – şi în variantă electronică.

Dl A. Hâncu este coautor al două manuale – „Schiţe de folclor moldovenesc” (1965) şi „Creaţia populară (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria şi Bucovina)” (1991), coalcătuitor a două crestomaţii de folclor (1966 şi 1989), coautor şi coalcătuitor a lucrării în două volume „Petre V. Ştefănucă. Folclor şi tradiţii populare” (1991) ş.a.

În afară de aceasta, cercetătorul este autor a mai multor articole ştiinţifice, publicate în culegeri, reviste de specialitate, ziare ş.a.

De menţionat că A. Hâncu totdeauna a avut eul său, militând, indiferent de situaţie, doar pentru adevăr şi dreptate.

În unul dintre studiile sale despre B. P. Hasdeu, de exemplu, cercetătorul combate afirmaţia investigatorului slavist Gh. Bogaci precum că marele poet rus A. S. Puşkin este primul folclorist al Moldovei [1, p. 3, 35 ş.a.].

„Până la Puşkin, scrie A. Hâncu, texte folclorice au fixat în scris şi publicat la noi I. Neculce şi D. Cantemir. Cantemir face primele investigaţii teoretice sporadice. Dar el nu este (cu atât mai mult Neculce) un folclorist. Nici Puşkin însă nu apreciază teoreticeşte creaţia populară, nu are faţă de ea o atitudine ştiinţifică. Şi atunci când se vorbeşte de «folclorismul puşkinist» trebuie să se aibă în vedere utilizarea în scopuri artistice a folclorului în creaţia genialului scriitor. Şi numai atât. Folclorul a fost folosit scriitoriceşte şi la noi de Asachi, Donici, Stamati, Sârbu, mai ales în fabulele lor. Dar nici unul dintre aceşti cărturari nu este un folclorist. Nici Puşkin nu este folclorist” [2, p. 172].

În alt articol – „A. I. Zaşciuc şi folclorul moldovenesc”, dl A. Hâncu face o analiză obiectivă, critică a celor scrise de ofiţerul marelui stat-major al armatei ţariste despre creaţia noastră populară orală în cartea sa „Материалы для географии и статистики России. Бессарабская область”, Спб, 1862, dându-i aprecierea cuvenită.

Referindu-se şi la două articole ale unui nepot de-al lui A. Zaşciuc, publicate la Chişinău [3, p. 4; p. 141-145], în care acesta afirmă cu aplomb că lucrarea unchiului său este prima monografie despre Basarabia, A. Hâncu dezminte informaţia, scriind că nu militarul rus este întâiul cercetător al ţinutului nostru şi nici autorul primei lucrări despre Basarabia, ci marele cărturar Dimitrie Cantemir, cu celebra sa operă „Descrierea Moldovei” (1716) [4, p. 94], despre care urmaşul lui A. Zaşciuc, şi el ofiţer, din necunoaştere sau aroganţă, nici nu pomeneşte măcar.

Descalificantă pentru un om de ştiinţă, specialist în domeniu este şi aici, ca şi în cazul cu Puşkin, poziţia conjuncturistă, în consonanţă cu ideologia timpului a istoricului literar Gh. Bogaci, care, în scurtul său cuvânt introductiv la articolul de ziar al lui Gh. V. Zaşciuc, subscrie la neadevărul autorului.

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

Incredibil, dar adevărat, pentru opiniile exprimate în cele două articole A. Hâncu a fost aspru interogat, admonestat şi umilit de colaboratori ai KGB-ului, cunoscând pe viu toată odiozitatea acestora.

În anul 1981 etnologul publică monografia „Poezia ritualurilor de familie", în care, oprindu-se şi la chestiunea foarte importantă pentru noi, cea a etnogenezei romanității de est, vine cu un punct de vedere propriu, diametral opus celui al istoricului N. Mohov, care în anul 1959 a emis şi până la moarte a promovat insistent teoria, cu evidente conotații politice, precum că volohii (românii vechi şi medievali) s-au format prin slavi, iar moldovenii – prin slavii de est – ruşii vechi [5] – viziune care constituia poziția oficială a regimului de ocupație sub care ne aflam.

Aducând argumente, A. Hâncu demonstrează că elementul slav n-a fost constitutiv etnic în etnogeneza volohilor, iar existența lor a continuat neîntrerupt în spațiul carpato-danubiano-pontic, inclusiv în Basarabia şi Bucovina.

Asemenea interpretare neagă, reduce la zero teoria migraționistă a lui N. Mohov – unul dintre „rechinii" istoriografiei sovietice de la Chişinău, lăudat de alți falsificatori de istorie, ca şi dânsul, pentru mincinoasa concepție despre etnogeneza moldovenilor [6].

Precizăm că primul specialist de la noi care a contestat şi a respins această viziune subiectivă, tendențioasă, premeditată a fost vărul etnologului, eminentul arheolog, istoric, profesor şi mare bărbat Ion Hâncu (28.07.1931 – 4.05.2003) [7].

Cu părere de rău, în afară de istorici, încă puțini ştiu despre această distinsă personalitate, „disident în ştiința istorică sovietică de la Chişinău şi unic promotor deschis al teoriei continuității românilor în arealul pruto-nistrean din fosta URSS (anii '60-'70). Învinuit de «naționalism, antislavism şi de promovarea unei teorii antiştiințifice», destituit din funcție în decembrie 1977, înlăturat din cercetare, persecutat în anii '80" [8, p. 199].

Aşa proceda regimul comunist totalitar cu cei care îi contraziceau dogmele.

Temerarul arheolog a devenit indezirabil conducerii ştiinței academice de pe loc şi celei de la Moscova nu numai pentru faptul că a demonstrat cu probe şi argumente ştiințifice irecuzabile autohtonismul şi permanența românilor pe pământurile lor istorice, dar şi de aceea că a dovedit proveniența noastră tracică (geto-dacică) şi romanică.

Realist, dar neîmpăcat cu falsificările, Andrei Hâncu a apărat şi promovat această teorie aşa cum s-a putut în acele timpuri ostile adevărului. Inclusiv în monografia menționată.

Cunoscând poziția autorului în această problemă de la discuția lucrării, I. D. Ciobanu, V. Zelenciuc ş.a., susținuți de academicianul coordonator al Secției de Ştiințe Sociale a AŞM D. Ursul, l-au informat urgent pe preşedintele Academiei, A. Jucenco, precum şi unele instanțe republicane de partid şi de stat, provocând un adevărat scandal.

A. Hâncu a fost imediat chemat, discutat, moralizat, învinuit de naționalism, filoromânism, de falsificarea istoriei şi culturii RSS Moldoveneşti ş.a., pedepsit, intimidat, etichetat etc. Numai întâmplarea a făcut ca el să mai rămână în serviciu. Iar tot tirajul cărții a fost ars, autorul ei fiind mai mulți ani după aceea neagreat, suspectat, marginalizat, ignorat, neputând publica mai nimic din ceea ce scria.

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

A suportat greu această nedreptate, dar nu s-a resemnat.

În acelaşi an îi apare articolul „Influenţe slave în ritualurile de familie ale moldovenilor” (de mirare, cum de a trecut de cenzură), în care, făcând o statistică bazată pe seriile de noţiuni principale privind naşterea, nunta, înmormântarea, intrate în fondul lexical de bază, A. Hâncu dovedeşte că elementul slav în etnogeneza poporului nostru nu este decisiv, că raportul dintre termenii latini şi cei slavi în acest material lingvistic e de 160 : 62 [9, p. 82].

Peste un timp, de acum după declararea independenţei de stat a R.M., considerând problema originii volohilor încă nerezolvată obiectiv, Domnia Sa revine la ea, scriind:

„Adevărul este următorul: /…/ când vin slavii la Dunăre, în Carpaţi şi în Balcani [sec. VI e.n.], volohii (vlahii) sunt gata formaţi ca etnie /…/ şi nu se formează de abia prin slavi, în sec. al IX-lea, cum o susţin istoricii ortodoxali Mohov, Zelenciuc ş. a.” [10, p. 184].

Iar concepţia formării moldovenilor prin slavii de est, după părerea savantului, este şi mai neîntemeiată şi e ticluită şi promovată pentru a susţine acaparaţionismul ruso-ucrainean sovietic în Moldova [11].

Timpul şi evenimentele produse de la 1990 încoace au demonstrat cine a avut şi cine n-a avut dreptate.

Odată cu destrămarea fostului imperiu, din teoria lui Mohov n-a rămas nimic. Faptul că numele acestui falsificator al trecutului nostru, slujitor fidel al intereselor ruseşti în Basarabia, făcut, drept răsplată, membru corespondent al Academiei, laureat al Premiului de Stat, Om emerit ş.a., n-a fost inclus în „Dicţionarul de istorie” vorbeşte de la sine.

Pentru poziţia sa în această problemă dl A. Hâncu a fost înalt apreciat în „Dicţionarul etnologilor români” [12, p. 314-315].

Indignat, etnologul s-a ridicat nu numai împotriva unor lucrări ale cercetătorilor alogeni neoneşti, ci şi a celor scrise de unii ticăloşi de ai noştri, cum ar fi prostituatul politic şi moral Vasile Stati, inepţiile căruia le-a pus la stâlpul infamiei în articolele „Moscalioţii şi «Miorița»” („Literatura şi arta”, 22 septembrie, 1994, p. 3) şi „O eminentă mediocritate în rolul de filozof şi ideolog de curte” („Literatura şi arta”, 1 decembrie 1994, p. 7).

Este de asemenea de menţionat faptul că dl A. Hîncu e unul dintre puţinii oameni de ştiinţă care încă în timpul vieţii lui I. D. Ciobanu şi fiind subaltern al acestuia, i-a replicat de mai multe ori sus-numitului, criticându-i deschis erorile şi fiind din această cauză tot timpul în relaţii tensionate, de conflict cu „şeful”.

A făcut-o cu acelaşi curaj şi în scris. Vorbind despre renumitul „lingvist”, „folclorist”, „scriitor”, „savant”, în articolul „Ştiinţă sau «ejovşcină», «enkavedevşcină»?” A. Hâncu ne convinge că „cele mai importante «teorii», «concepţii», «idei» înaintate de I. D. Ciobanu în lucrările sale «de forţă» – «cele mai bune», «mai noi» (teza de doctor ş.a.) nu-s bazate pe altceva decât pe aceeaşi mârţoagă stalinist-enkavedistă (ejovistă-berievistă) a teoriei «duşmanilor poporului…», «prieteniei» etc.” [13, p. 8].

„Desigur, continuă autorul, I. D. Ciobanu nu e creator de şcoli, teorii, concepţii ş.a. Dar standardul dumisale mai persistă, uneori susţinut de sus şi constituie o piedică

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

în calea ştiinţei /…/ Timpul limbii („lindii") „literare" a /…/ lui I. D. Ciobanu a trecut. Iar noi credem că i-a venit timpul de ducă, de trecere în analele istoriei, la pasivul ei (ca să nu spunem la groapa ei…)" [14].

Referindu-se la acelaşi autor de tristă amintire, nu peste mult timp după cele expuse anterior, A. Hâncu scrie:

„I. D. Ciobanu a fost totdeauna mai întâi de toate un ideolog şi această poziţie a suprasaturat „lucrările" lui lingvistice, literare şi folcloristice. Mult timp filologia moldovenească va purta amprenta ciobănismului – a cercetării şi aprecierii politice neobiective, de factură sociologic vulgară. Sub masca „neaoşismului moldovenesc", promova ideea antiromânismului, impunând „teoria celor doauî lindi, doauî ideologhii", „doauî culituri" [15, p. 128-129].

Pentru ca cititorul să surprindă mai bine „amprenta ciobănismului", A. Hâncu adaugă: „Savantul-scriitor ce i-a dat numele este conducătorul Sectorului de folclor de la Academie şi, în această calitate, este prezent peste tot – în colegiile de redacţie, participă la planificarea unor ediţii de valoare, impunându-şi voinţa (în tratarea, aprecierea, redactarea, dozarea materialului laic, cu conţinut social etc.). Şi această amprentă se simte bine pe parcursul anilor '60-'70, când apar lucrările mari din seria «Creaţia populară moldovenească» ş.a." [16, p. 130-131].

În colaborare cu Grigore Botezatu, Andrei Hâncu a scris şi despre rolul criminal al lui I. D. Ciobanu în arestarea la 10 octombrie 1940 şi condamnarea la moarte în aprilie 1941 a eminentului nostru savant-folclorist Petre V. Ştefănucă [17, p. 10, 29; p. 165].

Aceeaşi intransigenţă faţă de neadevăr ne-o demonstrează cercetătorul şi în alte materiale.

Despre înălţimea morală, curajul, verticalitatea şi principialitatea sa se poate uşor judeca după articolele „Cum ne-au învăţat slavii să mâncăm pâine albă" („Flux", 15, 22 mai 1998, p. 10), „Dreptul la istorie şi spiritualitate naţională" („Glasul Naţiunii", 22 iulie, 12 şi 26 august 1998, p. 6) şi „Badea Mior împotriva românilor?..." („Ţara", 18, 20 decembrie 2001, p. 4).

În primele două, scrise cu multă durere şi revoltă, autorul arată cum se falsifică şi se substituie spiritualitatea românilor basarabeni în folosul „eliberatorilor".

„O metodă camuflată de deetnicizare, scrie cercetătorul, este cea de a ne pune cultura, în fond, originală, alături de cea slavă, ca fiind, chipurile, în multe privinţe analoagă acesteia (în sensul de a o imita pe cea slavă şi de a fi de împrumut). Desigur, împrumutul era văzut, în temei, dintr-o singură direcţie: de la slavi (mai ales şi în special de la „fraţii mai mari" – ruşii vechi şi noi, ucrainenii – spre români, mai ales cei moldoveni, dat fiind interesul geopolitic al ruşilor şi ucrainenilor în Basarabia, Bucovina…" [18, p. 10].

Aducând drept argumente o mulţime de exemple din lucrările lui V. Zelenciuc şi criticându-l drastic pentru susţinerea teoriei lui N. Mohov despre etnogeneza românilor (volohilor) şi a teoriei împrumutului uzului hranei ritualice (inclusiv a pâinii) de la slavi, a obiceiurilor nupţiale, tratarea teoretica neobiectivă şi formulările tendenţioase cu direcţionare politică într-un plan scontat, felul de a argumenta lucrurile ş.a., A. Hâncu îl învinuieşte pe etnograf de necunoaşterea suficientă a obiectului cercetării şi de falsificarea premeditată a istoriei şi culturii românilor basarabeni [19].

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

Este interesant şi totodată grăitor faptul că după publicarea acestui material, din partea lui V. Zelenciuc n-a urmat nici o replică, nici un comentariu în presă, prin care ar polemiza sau s-ar justifica.

De dragul adevărului şi dreptăţii, ar mai fi de spus nişte lucruri.

Valentin Zelenciuc nu este coalcătuitor al volumului „Folclorul obiceiurilor de familie" (1979) din seria „Creaţia populară moldovenească", cum e scris pe copertă. Tomul e pregătit numai de A. Hâncu, iar V. Zelenciuc, fiind atunci şeful Secţiei de Etnografie şi Studiul Artelor, în cadrul căreia era şi Sectorul de folclor, a profitat de ocazie şi şi-a impus numele – fenomen practicat pe ascuns de mai mulţi şefi din ştiinţă şi nedezrădăcinat, cu părere de rău, nici până în ziua de azi.

Pentru a evita nişte posibile complicaţii şi neplăceri în relaţiile cu superiorul, subordonatul s-a conformat cerinţei.

Colegii mai vechi ai folcloristului cunosc bine acest lucru. După apariţia volumului unii chiar făceau glume pe acest caz.

Puţin mai târziu, V. Zelenciuc s-a vrut coautor şi la monografia lui A. Hâncu „Poezia ritualurilor de familie" (1981), dar pentru că de data aceasta a fost refuzat, după cum am spus-o şi mai la începutul articolului, a făcut totul ca lucrarea subalternului său să nu mai ajungă la cititor.

Ţinem să menţionăm faptul că nici acest cercetător, compromis de-a binelea prin cele scrise despre noi, dar ajuns şi el nu se ştie pentru ce merite membru corespondent al Academiei, n-a fost inclus în cele două ediţii ale „Dicţionarului de istorie" (2005, 2007).

O atitudine de luptător, de judecător obiectiv şi sever o are dr. Andrei Hâncu şi în articolul „Dreptul la istorie şi spiritualitate naţională".

Referindu-se la lucrările de muzicologie apărute în Moldova Sovietică (de regulă, în limba rusă), pe lângă alte neajunsuri, autorul constată regretabile alunecări pe panta politicianismului, şovinismului etc. Dar cel mai grav e că în unele dintre ele se alunecă pe panta falsificărilor istoriei culturii românilor-moldoveni în folosul „fraţilor" mai mari – ruşii, ucrainenii.

În calitate de exemplu, vine cu o analiză critică a monografiei muzicologului I. P. Mironenco „Молдавско-украинские связи в музыкальном фольклоре: история и современность", Chişinău, „Ştiinţa", 1988 – carte în care autorul ei, un ucrainean venit, se străduieşte să prezinte tot ce poate din cultura noastră melică ş.a. ca împrumut de la slavi, mai ales de la ucraineni.

Bazându-se pe teoriile false ale unor istorici alolingvi din RSSM (ruşi, ucraineni etc.) şi moscalioţi locali, „viziunile", „concepţiile" cărora îi convin, el declară sus şi tare că noi (aici străbunii noştri – volohii), fiind în trecut, chipurile, numai păstori (adică un fel de primitivi), deşi numai cine nu vrea nu ştie că ei au practicat intens şi agricultura, viticultura, pomicultura, n-am fost capabili să avem o poezie de tipul celei recitative, creată de agricultori, cum au fost, cică, slavii.

La fel face şi în ceea ce priveşte poezia de nuntă, melosul epic ş.a. [20, (2) p. 6].

„Când citeşti această carte, ţi se face greu pe suflet, ţi se întoarce…", – scrie recenzentul [21, (3) p. 6].

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

După ce, cu nenumărate argumente, îi face o critică dintre cele mai aspre autorului pentru calitatea „lucrării”, pentru lipsa acută de cunoştinţe, tot aici dl A. Hâncu se pronunţă categoric împotriva „maroderiei, pirateriei ştiinţifice”, „fariseismului şi falsităţii”, împotriva oricăror „opere” de tipul celei a lui I. Mironenco.

De parcă popoarele mici n-ar avea nimic al lor, totul venind de la slavi.

În urma unor asemenea „investigaţii”, realizate mai ales de neromâni, „moldovenii” au rămas aproape goi, fiind despuiaţi treptat cu totul de ceea ce mai avem, constată, revoltat, etnologul [22, (1) p. 6].

În cel de-al treilea articol, în acelaşi spirit de principialitate şi nonconformism, A. Hâncu îl critică dur pe scriitorul Ion Druţă pentru abaterea gravă de la conceptul iniţial de a înveşnici memoria Poetului Anonim prin ridicarea unui monument.

„Mioriţa”, scrie autorul, nu simbolizează „neamul moldovenilor”, cum vor să ne sugereze exegeţi gen V. Stati, I. Druţă ş.a. Subiectul n-a luat naştere pe stâncile Sorocii. El aparţine întregului neam românesc. Astfel monumentul, care ar trebui să fie consacrat creatorului popular şi nu lui Badea Mior, nu poate fi amplasat la Soroca. „Mioriţa” a luat naştere în sec. VIII-IX în Ardeal. Zona de amplasare a monumentului poate fi în Carpaţi, pe Ceahlău ş.a.

I. Druţă are un scop bine definit – vrea să impună, pe baza nominaţiei „moldovean-moldovan”, ideea naţiunii, limbii naţionale moldoveneşti, poporului moldovenesc ca entităţi aparte de tulpina etnică, naţională românească, sub tutela Rusiei, Ucrainei, afirmă cercetătorul [23, p. 4].

Cum s-a finalizat această frumoasă şi nobilă la începutul ei idee [24, p. 1], concepută de mulţi ca o statuie-emblemă a cântăreţului anonim, autor al nemuritoarei balade „Mioriţa”, uitându-se pe parcurs şi de Poetul Anonim, şi de Badea Mior, se ştie – cu dezvelirea la 27 martie 2004, la marginea Sorocii, a unui cu totul alt monument [25, p. 1] decât cel preconizat iniţial – un complex memorial-turistic: Lumânarea Recunoştinţei – lucru absolut pe drept criticat şi de elita intelectuală din partea locului [26, p. 111-113].

Spirit rebel, incomod, nonconformist, luptător neobosit pentru adevărul ştiinţific şi istoric, om de atitudine şi caracter, dl A. Hâncu a demonstrat acelaşi militantism civic de adevărat savant, om al cetăţii şi faţă de unele probleme acute la zi.

În colaborare cu alt cercetător consacrat – Grigore Botezatu, Domnia Sa a supus unei critici drastice politica partidului agrarienilor în privinţa limbii, tendinţa acestuia de a ne împinge spre ignoranţă, primitivism, întuneric [27, p. 3].

Ceea ce-l caracterizează pe dl A. Hâncu ca om de ştiinţă, după cum se poate lesne observa din exemplele aduse, sunt, în opinia noastră, competenţa, profesionalismul, poziţia civică, demnitatea, responsabilitatea, nonconformismul, exigenţa faţă de sine şi faţă de alţii, curajul în lupta împotriva neadevărului şi nedreptăţii ş.a.

Ce a avut de spus, a spus totdeauna în faţă, cu argumente, bărbăteşte, deschis.

În articolele sale el nu o dată se ridică hotărât împotriva faptului ca ştiinţa, mai ales cea care ţine de fiinţa noastră naţională (istorie, etnografie, folclor literar, muzical, literatură, limbă etc.) să ne-o facă străinii sau marionetele acestora – „mohovii, zelenciucii, lazarevii, statii etc., etc., falsificând cât se poate totul şi toate” [18, p. 10].

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

„Perspectivele cercetării istoriei românilor trebuie să aparţină românilor şi nu străinilor, care destul ne-au falsificat istoria şi cultura după placul propriu, interesele lor naţionale. Istoria fiecărui popor, este, înainte de toate, o chestiune primordială a sa", scrie cercetătorul [10, p. 184].

Iar în articolul „Dreptul la istorie şi spiritualitate naţională" el chiar vine cu rugămintea (aici adresată muzicologilor neromâni din Republica Moldova) „să ne lase să ne căutăm noi de cultura noastră /…/ Fiecare să se ocupe de cultura sa" [21, p. 6].

Până la Andrei Hâncu încă n-am citit şi n-am auzit ca cineva să pună la noi problema aceasta, destul de importantă, cu atâta durere şi îngrijorare.

Este un protest energic împotriva cerectătorilor fără scrupule, denaturării istoriei după bunul plac, impunerii politicului în toate, românofobiei etc., o pledoarie sinceră şi curată pentru cultură, moralitate, omenie, onestitate, corectitudine şi cumsecădenie în ştiinţă – lucru care nu poate să nu fie înalt apreciat.

De menţionat că printre realizările dlui A. Hâncu se numără şi o serie de teorii, concepte, puncte de vedere ştiinţifice proprii. Iată doar câteva dintre ele:

– Domnia Sa este autorul noii teorii despre balada „Miorița" (geneza, fondul tematico-ideatic, poetica ş.a.) [28].

– A formulat o serie de legi fundamentale de dezvoltare a creativităţii folclorice [29, p. 5-47].

– Este creatorul teoriei antideismului, combătând ideea că ţăranului nostru în trecut i-ar fi fost caracteristic ateismul [30, p. 54-55; 57-58].

– A propus teoria generală a genezei şi evoluţiei formulisticii folclorice în structurile ei incipiente [31, p. 72-82].

– A venit cu o nouă teorie a genezei doinei ca specie şi a provenienţei termenului [32, p. 83-127].

– A elaborat teoria generală a genezei subgenului oratoric; începuturile poeziei recitative şi căile ei de afirmare [33, p. 128-151].

– A emis noua concepţie a cântecului istoric [34, p. 152-166].

– A confirmat cu argumente ideea lui B. P. Hasdeu că aşa-numitul „cântec ucrainean" „Dunăre, Dunăre, de ce curgi tulbure?" a fost iniţial un cântec românesc [35, p. 202-242].

– A propus o nouă teorie a versului regulat [36, p. 243-265].

– O nouă teorie a jurnalului oral [15, p. 489-503].

– O nouă teorie a sistematicii speciilor, subspeciilor ş.a. folclorice – sistematica mobilă, la subiect [37, p. 39-68].

– A propus unele noţiuni şi termeni etnologici noi [37] ş.a.

Domnia Sa a venit cu contribuţii esenţiale la cercetarea baladei ca specie, a poeziei ritualurilor de familie, a istoriei folcloristicii ş.a.

Un alt merit al dlui A. Hâncu e că pe parcursul a zeci de ani a făcut nenumărate cercetări de teren în diferite localităţi ale republicii, Ucrainei şi Federaţiei Ruse, colectând un bogat şi variat material etnofolcloric şi depozitându-l cu grijă în Arhiva AŞM.

A participat cu comunicări la mai multe conferinţe ştiinţifice republicane şi internaţionale.

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

A fost mereu prezent în presa vremii cu articole de problemă, recenzii şi prezentări de carte, articole de propagare a ştiinţei ş.a.

Foarte puţini ştiu că dl A. Hâncu a scris şi versuri, proză, deşi n-a publicat.

Cu părere de rău, o parte din lucrările pregătite de cercetător au rămas în manuscris. Este vorba de patru volume din seria „Tezaurul etnofolcloric al românilor din Moldova, Bucovina şi Transnistria" – „Baladele", „Naşterea", „Nunta", „Înmormântarea", o nouă ediţie a monografiei „Mioriţa", revăzută şi mult adăugită, mai multe studii, articole ş.a.

Caracterul polemic sau discutabil al unora dintre scrierile sale, stilul, pe alocuri tonalitatea lor poate că şi le-o mai fi scăzând ceva din valoare. Dar tot ce a scris mai bun etnologul va rezista în timp.

Ca orice om, a avut şi greşeli, pentru care a fost criticat.

Alteori, prin poziţia sa şi-a creat probleme, şi-a făcut adversari, a avut de suferit. Adesea pe nedrept.

Observaţia cea mai serioasă care i s-ar putea face e că nu a susţinut şi teza de doctor habilitat, deoarece a avut tot potenţialul pentru aceasta.

Ceea ce-şi reproşează el însuşi e că, îndoctrinat de ideologia sovietică, în lucrările sale teoretice uneori a scris şi despre construirea comunismului ş.a.

Un cuvânt de bine se cere spus şi despre A. Hâncu omul, colegul, familistul etc.

Erudit, cu o temeinică pregătire profesională, model de onestitate, hărnicie şi conştiinciozitate, de o aleasă ţinută intelectuală şi o înaltă probitate morală, responsabil, exigent, omenos, de o modestie uneori exagerată, cercetătorul Andrei Hâncu este un profesionist în tot sensul cuvântului, un strălucit cărturar, cetăţean şi patriot.

Unul dintre pilonii etnologiei româneşti din Basarabia ultimei jumătăţi de secol, dârz apărător al valorilor noastre spirituale perene, luptător neobosit pentru adevărul ştiinţific şi istoric, împotriva falsificărilor de tot soiul, acest „remarcabil folclorist şi mare om de cultură" [38] şi-a adus un aport considerabil la dezvoltarea respectivei ştiinţe la noi şi merită tot respectul şi aprecierea noastră.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Г. Богач. *Пушкин и молдавский фольклор.* – Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1963, 296 p.

2. A. Hâncu. *Folclorismul scriitoricesc al lui B. P. Hasdeu în raport cu democratismul feudal şi burghezo-moşieresc.* În: *Folclor moldovenesc. Studii şi materiale.* – Chişinău: Cartea Moldovenească, 1968, 190 p.

3. Г. Защук. *Александр Защук – бытописатель Бессарабии //* „Советская Молдавия", 10 martie 1965, p. 4; Gh. V. Zaşciuc. *A. I. Zaşciuc – autorul primei monografii despre ţinutul nostru //* „Nistru", 1967, Nr. 9.

4. A. Hâncu. *A. I. Zaşciuc şi folclorul moldovenesc.* În: *Cercetări folcloristice.* – Chişinău: Cartea Moldovenească, 1969, 152 p.

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

5. *Istoria RSS Moldoveneşti.* P. I-II. Manual pentru clasele 8-9. – Chişinău: Cartea Moldovenească, 1959, p. 16-17; N. A. Mohov. *Formarea poporului moldovenesc şi întemeierea statului moldovenesc.* – Chişinău: Cartea Moldovenească, 1969, p. 7, 17-19; 40-41 ş.a.; N. A. Mohov. *Studii de istorie asupra formării poporului moldovenesc.* – Chişinău: Cartea Moldovenească, 1983, p. 38-54; 56-68.

6. P. Sovetov, D. Dragnev. *Savant, organizator, îndrumător* (80 de ani de la naşterea lui N. A. Mohov) // Comunistul Moldovei, 1984, Nr. 12, p. 67; V. Zelenciuc. *N. A. Mohov. La 80 de ani din ziua naşterii* // Calendar, 1984. – Chişinău: Cartea Moldovenească, 1983, p. 182; L. Vlasova. *O viaţă dăruită ştiinţei* // Învăţământul public, 8 decembrie, 1984, p. 3.

7. A se vedea: *Ion Hâncu: Biobibliografie la 70 de ani* / Ed. îngrijită de Gh. Postică. – Chişinău: CEP ULIM, 2002, 72 p.; Ion Dron. *Un brav străjer al neamului* // Natura, Nr. 7, iulie, 2002, p. 14; Maria Şveţ. *Ion Hâncu (1931-2003)* // Calendar Naţional 2011. – Chişinău: S.n., 2010, p. 135-136.

8. *Dicţionar de istorie.* Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită. – Chişinău: Civitas, 2007, 416 p.

9. A. S. Hâncu. *Influenţe slave în ritualurile şi poezia de familie ale moldovenilor.* În: *Relaţii folclorice moldo-ruso-ucrainene.* – Chişinău: Ştiinţa, 1981, 256 p.

10. A. Hâncu. *Precizări la etnogeneza volohilor văzută din unghi filologic*. În: Valori şi tradiţii culturale în Moldova. – Chişinău: Ştiinţa, 1993, 231 p.

11. Ibidem.

12. Iordan Datcu. *Dicţionarul etnologilor români*. Vol. I. – Bucureşti: Editura Saeculum I.O., 1998, 319 p.

13. A. Hâncu. *Ştiinţă sau „ejovşcină", „enkavedevşcină"? //* Literatura şi arta, 23 martie 1989.

14. Ibidem.

15. A. Hâncu. *Din istoria folcloristicii.* În cartea: *Creaţia populară* (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria şi Bucovina). – Chişinău: Ştiinţa, 1991, 768 p.

16. Ibidem.

17. Petre Ştefănucă. *Folclor şi tradiţii populare.* În două volume. Alc., studiu introductiv, bibliografie, comentarii şi note de Gr. Botezatu şi A. Hâncu. – Chişinău: Ştiinţa, 1991. – Vol. I, 360 p.; A. Hâncu; Gr. Botezatu. *Noi informaţii privind represarea lui Petre Ştefănucă de organele sovietice.* În: Cultură şi politică în sud-estul Europei (sec. XV-XX). – Chişinău: CEP USM, 2011, 188 p.

18. Andrei Hâncu. *Cum ne-au învăţat slavii să mâncăm pâine albă //* Flux, Ed. de vineri, 15 mai 1998.

19. Ibidem.

20. A. Hâncu. *Dreptul la istorie şi spiritualitate naţională //* Glasul Naţiunii, (2) 12 august, 1998.

21. Ibidem, (3) 26 august, 1998.

22. Ibidem, (1) 22 iulie, 1998.

23. A. Hâncu. *Badea Mior împotriva românilor?... //* Ţara, 18 decembrie 2001.

BDD-A6761 © 2013 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)

24. Ion Druță. *Casă pentru badea Mior//* Literatura şi arta, 10 decembrie 1987.

25. Corneliu Mihalache. *„Lumânarea Recunoştinţei", un monument consacrat tuturor monumentelor distruse ale culturii noastre//* Moldova Suverană, 30 martie 2004.

26. Victor Zagaevschi. *În jurul lui Ion Druță//* „Soroca – 510 ani". Almanah [Ed. a 3-a]. – Chişinău: Cu drag, 2009, p. 111-113.

27. Andrei Hâncu, Grigore Botezatu. *De unde vine politica națională şi lingvistică a actualului Guvern//* Literatura şi arta, 29 iunie 1995.

28. A. Hâncu. *Balada populară „Miorița".* – Chişinău: Cartea Moldovenească, 1967, 260 p.

29. A. Hâncu. *Despre unele legități ale dezvoltării creativității de tip folcloric raportate la geneza genurilor şi speciilor ei.* În cartea: A. Hâncu. *Probleme de geneză a creației poetice populare moldoveneşti.* – Chişinău: Ştiința, 1991, 264 p.

30. A. Hâncu. *Teatrul folcloric moldovenesc şi tratarea unor probleme ale acestuia în etnografie, folcloristică/* Ibidem.

31. A. Hâncu. *Considerente sumare la geneza formulisticii folclorice şi a unor forme derivate ale ei/* Ibidem.

32. A. Hâncu. *Contribuții la geneza doinei/* Ibidem.

33. A. Hâncu. *Reflecții generale asupra genezei, dezvoltării istorice şi stării actuale a speciei orației ritualice/* Ibidem.

34. A. Hâncu. *Unele considerații principiale despre geneza cântecului istoric/* Ibidem.

35. A. Hâncu. *B. P. Hasdeu şi cântecul baladic moldo-ucrainean „Dunăre, Dunăre, de ce curgi tulbure?/* Ibidem.

36. A. Hâncu. *Reflecții privind geneza versului popular şi parametrii lui structural-estetici/* Ibidem.

37. A. Hâncu. *Genurile şi speciile folclorului românesc* (*sistemele clasificatorico-tipologice la nivelul macrostructurii de gradele I, II, III, ..., n*). *Considerente teoretico-practice*. În: A. Hâncu. *Genurile şi speciile folclorului românesc.* – Chişinău: Grafema Libris, 2003, 93 p.

38. Tudor Colac. *Folcloristul Andrei Hâncu. La o aniversare.* În: Tudor Colac. *Sorcove de lumină.* – Chişinău: Litera, 2001, 247 p.

BDD-A6761 © 2013 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:48 UTC)